

FORSVARETS
EFTERRETNINGSTJENESTE
Chefen

19. april 2004

**Orientering af Det Udenrigspolitiske Nævn
om
Forsvarets Efterretningstjenestes vurdering af Iraks rådhed over masseødelæggelsesvåben**

Jeg vil gerne indlede med at forklare udvælgelsen og afklassificeringen af det materiale, som er blevet offentliggjort.

Der er tale om afklassificerede uddrag af Forsvarets Efterretningstjenestes vurderinger i tiden frem til Irak-krigen.

De vurderinger, som Berlingske Tidende har citeret fra, er medtaget. Der er tale om vurderinger dateret henholdsvis den 3. oktober 2002 og 30. januar 2003. Det samme gælder vurderinger dateret 22. oktober 2002 samt 7. marts 2003, som TV2/ Nyhederne citerede den 15. april 2004.

Tidsmæssigt er der medtaget vurderinger udarbejdet i perioden marts 2002 til marts 2003. De udvalgte vurderinger omfatter både strategiske vurderinger samt trusselvurderinger i relation til overvejelser om udsendelse af danske styrker i forbindelse med Irak-krigen. Der er tale om et repræsentativt udvalg fra perioden. Udvælgelsen er alene sket for at begrænse mængden af materiale til afklassificering. Der er ikke udeladt vurderinger eller dele af vurderinger, som afviger fra de offentliggjorte.

Afklassificeringen er sket under hensyn til den ganske ekstraordinære situation. Der er tilstræbt maksimal åbenhed, men hensynet til kildebeskyttelse og forholdet til fremmede magter har betydet, at dele af teksten i de udvalgte vurderinger ikke har kunnet medtages.

Jeg mener ikke, at det afklassificerede materiale efterlader nogen tvivl om indholdet af FE's vurdering af Iraks rådhed over masseødelæggelsesvåben.

Efter aftale med forsvarsministeren vil jeg imidlertid gerne tilbyde Nævnets medlemmer, at de - i fortrolighed, hos FE - kan gennemse de relevante dokumenter i deres

helhed. Det gælder både udvalgte og ikke-udvalgte vurderinger af Iraks rådighed over masseødelæggelsesvåben.

* * *

Dernæst vil jeg gerne forklare en række centrale begreber, som anvendes i de offentliggjorte vurderinger.

Kemiske kampstoffer: Syntetisk fremstillede giftige kemikalier, der er beregnet til at dræbe eller svække personer eller på anden måde påføre en fjende skade.

Biologiske kampstoffer: Sygdomsfremkaldende mikroorganismer og toksiner (giftstoffer) dannet af levende organismer, der er beregnet til at dræbe eller svække personer eller på anden måde påføre en fjende skade.

Fremføringsmidler: F.eks. fly, artilleri og missiler med tilhørende særlig ammunition.

Våben: Ammunition påfyldt kampstof og beregnet til fremføring.

Operative våben: Våben i kampklar stand (våben fordelt til militære enheder med procedurer for deres anvendelse, uddannet og trænet mandskab samt logistik til klargøring, således at våbnene kan anvendes umiddelbart).

Som det fremgår, indgår der mange elementer i spørgsmålet om tilstedeværelse af masseødelæggelsesvåben. Vores oplysninger har især drejet sig om kampstoffer og fremføringsmidler.

Som det fremgår af det offentliggjorte materiale, så var det FE's vurdering at Irak:

- besad kemiske og biologiske kampstoffer,
- havde evnen til at fremføre disse med artilleri samt med ballistiske missiler på strækninger op til 650 kilometer,
- at der ikke var sikre oplysninger om, at Irak havde operative masseødelæggelsesvåben,
- og endelig, at Irak på mellemlangt sigt (3-5 år) ville være i stand til at udvikle kernevåben.

Men vi vidste ikke,

- om Irak havde påfyldt kampstofferne på ammunitionen
- og om våbnene var operative, dvs. kampklare/klar til umiddelbar indsættelse.

Her er det nok på sin plads at indskyde, at det er en meget almindelig procedure først at fylde f.eks. kemisk kampstoffer på ammunitionen, når en krise optræpper. Fordelene er bl.a. , at det typisk øger levetiden af det operative våben, og det giver den fleksibilitet, at man evt. kan vælge den type kampstof, som fjenden formodes at være mest sårbar over for.

Når vi ikke havde oplysninger om kampstof, som var fyldt på ammunition, gjorde det os derfor ikke i særlig grad usikre på vores vurdering af, at de ville være i stand til at fremstille kemiske og biologiske våben med kort varsel. Det afgørende var vurderingen af, at der var kampstoffer, og den noget mere sikre viden om, at der var fremfø-ringsmidler til kemiske og biologiske våben.

* * *

Vurderingen blev bl.a. udtrykt i et såkaldt Temasignal om Iraks masseødelæggelses-våben, fra 22. oktober 2002. Da dette Temasignal tids- og indholdsmæssigt står cen-tralt i vores rapportering før Irak-krigen, vil jeg gerne her på et par overheads vise de dele af Temasignalet, der nu er afklassificeret.

Resuméet, altså den overordnede vurdering på forsiden, lyder her:

” Irak vurderes at råde over færdige kemiske og biologiske kampstoffer og at have evnen til fremføring af disse. Hertil kommer produktionskapacitet for mindre mæng-der af begge typer kampstoffer. Det vurderes sandsynligt, at Irak nok har et aktivt ud-viklingsprogram for kernevåben, men ikke råder over et færdigt våben.”

Den detaljerede redegørelse der følger, indledes således:

” Der foreligger ingen sikre oplysninger om Iraks masseødelæggelsesvåben, idet det i høj grad er lykkedes landet at holde et eventuelt aktivt program hemmeligt. Det er vanskeligt at holde visse dele af programmet for fremføringsmidler hemmeligt, og der er derfor sikrere information på dette område.”

Der følger herefter mere detaljerede afsnit om kemiske våben, biologiske våben, ker-nevåben og fremføringsmidler.

Afsnittet om kemiske våben i den detaljerede redegørelse lyder således:

”Der vides meget lidt om den nuværende status på Iraks kemiske våbenprogram, men det vurderes at programmet er aktivt, samt at Irak råder over såvel færdige kampstoffer som udgangsstoffer og produktionskapacitet til fremstilling af mindre mængder af yderligere kampstoffer. Udvalget af kampstoffer, , menes at væ-re begrænset til (svovl-) sennepsgas samt nervegiftene VX og sarin (GB). Hertil kommer muligvis cyclosarin (GF) og Fyldning af visse typer ammunition kan sandsynligvis ske decentralt i mindre, mobile anlæg. ”

Afsnittet om biologiske våben i den detaljerede redegørelse lyder således:

”Irak vurderes at have et aktivt program, der tillader landet at producere mindre mængder af visse mikroorganismer og giftstoffer (toksiner), bl.a. i små, mobile an-læg. Følgende typer : Sporer af bakterien Bacillus anthracis, der forårsager anthrax (miltbrand),, ricin samt botulinum-og aflatoksin. Udvinning af ricin fra kastorbønner Irak har tidligere over for UNSCOM bekræftet, at landet havde programmer for såvel biologiske inkapacitanter som mikroorganis-mer, der angriber afgrøder eller husdyr. Der foreligger intet, der indikerer, at Irak har

genoptaget disse programmer, ligesom formodningen om, at Irak skulle være i besiddelse af koppevirus, ikke kan bekræftes.”

Afsnittet om kernevåben i den detaljerede redegørelse lyder således:

”I inspektionsperioden fra 1991 til 1998, og navnlig efter, har Irak kunnet fortsætte arbejdet fra før Golfkrigen med udvikling af kernevåben på områder, der er nemme at skjule eller sløre. Siden inspektionernes ophør har Irak via dækfirmaer søgt at købe flere tusinde specielle aluminiumsrør, der er undergivet kontrol, fordi de er velegnede som rotorér i gascentrifuger til berigning af uran. Formodentlig til samme formål har Irak søgt at opbygge en produktion af magneter og indkøbe en maskine, der kan bruges til at afbalancere centrifugerne. Samlet set gør ovennævnte, at det må vurderes sandsynligt, at Irak stadig har et aktivt program for udvikling af kernevåben.”

Afsnittet om fremføringsmidler i den detaljerede redegørelse lyder således:

”AL-HUSAYN og muligvis også AL-SAMOUD kan fremføre BC-kampstoffer. Der er desuden indikationer på, at Irak har faciliteter til produktion og test af missiler med en rækkevidde på over 1.000 km. Fremføring af BC-kampstoffer kan desuden ske med såvel bemandede (f.eks. helikoptere) som ubemandede fly (Unmanned Aerial Vehicles, UAV'er). Begge typer indrettes mest effektivt som sprøjtefly påsat særlige tanke forsynet med dyser. Irak har gennemført vellykkede tests med spredning af Til UAV'erne hører fly bygget på grundlag af træningsflyet L-29 med en rækkevidde på 700 km, men også mindre typer er under udvikling. Den længst udflyede distance for en prøveflyvning af et irakisk UAV er 500 km. Ud over missiler og UAV'er besidder Irak også FROG 7 "battlefield rockets" (rækkevidde ca. 65 km), 80 og 120 mm mortargranater, 122 mm artilleriraketter, 130 og 155 mm artillerigranater samt 250 og 500 kg flybomber til fremføring af BC-kampstoffer. Også specialstyrker vil kunne udlægge BC-kampstoffer. ”

Også omtalen af Iraks masseødelæggelsesvåben i vores største og mest grundlæggende produktion, ”Faktorer af betydning for dansk sikkerhedspolitik” – et digert værk på flere hundrede sider, der udsendes en gang om året i oktober-november, fra november 2002 fortjener at blive nævnt her. Det fremgår heraf, jf. de offentliggjorte uddrag, bl.a.:

”Irak vurderes fortsat at producere og oplægge et bredt udvalg af kemiske kampstoffer og tilhørende ammunition, herunder sprænghoveder til SCUD B/Al-Husayn. Irak benyttede i udstrakt grad kemiske kampstoffer i krigen mod Iran i 1980-88 og i Halabja i det nordlige Irak også mod landets egen kurdiske befolkning. Irak har siden FN-inspektionerne ophørte i 1998 genopført visse af de anlæg, som før 1990 producerede kemiske kampstoffer”.

”Irak havde indtil Golfkrigen i 1991 et avanceret biologisk våbenprogram og oplagde bl.a. anthrax og botulinumtoksin som færdig ammunition. Desuden eksperimenterede Irak med ricin og et antal sygdomsfremkaldende mikroorganismer. Under og efter Golfkrigen blev erkendte produktionsanlæg for samt beholdninger af biologiske våben tilintetgjort, men Irak vurderes at have skjult både produktionsudstyr og færdige

kampstoffer samt at have genoptaget sine aktiviteter på området efter FN-inspektionernes ophør. Blandt andet har Irak en uforholdsmæssig stor produktion af kastorolie (amerikansk olie), der som biprodukt giver ricin.”

Og endelig i den generelle vurdering:

”Irak vurderes at have et antal kemiske våben. Det er sandsynligt, at disse våben kan fremføres med fly, artilleri, mortérer og missiler. Irak vurderes også at råde over biologiske våben.”

* * *

Det er min opfattelse, at de offentliggjorte vurderinger dokumenterer, at det frem til Irak-krigen overordnet set hele tiden var Forsvarets Efterretningstjenestes vurdering, at Irak sandsynligvis rådede over biologiske og kemiske våben.

Som det fremgår, er der ikke tale om et gennemgående ordret citat, men om en sammenfattende gengivelse af hovedbudskabet i vurderingerne.

Det har således også været FE's budskab, at Irak ikke samarbejdede fuldt ud med FN, men tværtimod fortsat ønskede at råde over masseødelæggelsesvåben og i den forbindelse også havde et program for udvikling af kernevåben.

For god ordens skyld vil jeg gerne tilføje, at FE ikke så nogen øjeblikkelig eller overhængende trussel mod Danmark fra irakiske masseødelæggelsesvåben, eller for, at Irak stillede sine masseødelæggelsesvåben til rådighed for terrorister.

Enhver vurdering er forbundet med usikkerhed. Det gjaldt også vurderingen af Iraks rådighed over masseødelæggelsesvåben.

Selv om der ikke var sikre oplysninger om Iraks masseødelæggelsesvåben, var der tilstrækkeligt grundlag for at lave en efterretningsmæssig vurdering.

Det er klart, at vi gerne ville have haft endnu bedre kilder, men at der var et grundlag for at foretage en vurdering, var vi ikke i tvivl om.

* * *

Som det fremgår af de offentliggjorte vurderinger, skete der kun mindre justeringer af FE's vurdering i perioden frem til Irak-krigen. Den præcise formulering i de enkelte vurderinger afhang dels af sammenhængen, dels af de informationer der var til rådighed på det givne tidspunkt og den deraf følgende analyse og vurdering. Det offentliggjorte udvalg viser også, at vi ikke skærpede vores vurdering frem til Irak-krigen.

FE's vurdering baserede sig både på nationalt indhentede oplysninger, på samarbejdspartneres vurderinger, NATO-vurderinger samt på rapporterne fra FN's våbeninspektører. Mere præcist:

- en lille del var nationalt indhentet,
- hovedparten bestod af materialer og vurderinger fra samarbejdspartnere,
- en del var oplysninger og vurderinger fra NATO, og
- en stor del stammede fra FN's våbeninspektørers rapporter fra perioden 1991 – 2003.

Alt materialet har naturligvis været genstand for en selvstændig bearbejdning og analyse i FE.

Derfor er der også informationer, som FE har haft til rådighed, som enten ikke er blevet anvendt eller kun er anvendt med stor forsigtighed, idet de af forskellige årsager blev vurderet som mindre troværdige. Af fortrolighedshensyn kan jeg ikke komme med konkrete eksempler.

Det er vores opgave at sikre, at regeringen har et nationalt efterretningsgrundlag.

Vi indsamler, bearbejder og formidler information om forhold i udlandet af betydning for Danmarks sikkerhed. Det har vi også gjort i relation til spørgsmålet om Iraks rådighed over masseødelæggelsesvåben.

* * *

Afslutningsvis vil jeg gerne understrege, at hverken jeg - eller min forgænger - på noget tidspunkt er blevet bekendt med, at medarbejdere skulle have været uenige i de vurderinger, som tjenesten har udsendt.

Endelig vil jeg gerne nævne, at den tidligere chef – som jeg har drøftet det med – deler de synspunkter og holdninger, jeg her har fremsat.